

ΑΠΟΨΗ

Πόλεμος και οικονομία

Του ΝΙΚΟΥ ΒΕΤΤΑ*

Ο πόλεμος στην Ουκρανία μπορεί να έχει περαιτέρω βαριές και απρόβλεπτες συνέπειες. Στον βαθμό, όμως, που οι επιπτώσεις στην ελληνική οικονομία μπορούν να προβλεφθούν, αυτές θα είναι κυρίως οι παρακάτω.

Αρχικά, παγιώνεται η εικόνα για υψηλές τιμές ενέργειας τους επόμενους μήνες. Οι υψηλές τιμές, όσο και οι ενδιάμεσες διακυμάνσεις τους, θα επβαρύνουν σημαντικά τμήματα της οικονομίας, όπως την πρωτογενή παραγωγή, τη βιομηχανία, τις μεταφορές και συνεπώς και τον τουρισμό. Επιπλέον του κόστους που αυτό θα έχει στην ήδη προγραμματισμένη παραγωγή, οι διαταραχές στην αγορά ενέργειας μεσοπρόθεσμα θα τείνουν να καθυστερούν επενδύσεις σε τομείς της οικονομίας με σχετική υψηλή ενεργειακή εξάρτηση ή δισυσνήσεις, καθώς επιχειρήσεις και επενδυτές θα διαμορφώνουν νέες προσδοκίες για το μελλοντικό πεδίο. Ο πληθωρισμός στην Ευρώπη και τη χώρα μας αναμένεται να ενισχυθεί. Είναι όμως αμφίβολο αν θα οδηγήσει σε γρηγορότερη άνοδο των κεντρικών επιτοκίων, καθώς σε μεγάλο βαθμό θα αποδίδεται σε συγκυριακούς, παρά σε δομικούς λόγους.

Δεύτερον, με τα έως τώρα δεδομένα, η ελληνική οικονομία ανέμενε υψηλές εισπράξεις από εισερχόμενο τουρισμό το ερχόμενο καλοκαίρι και στο σύνολο της χρονιάς. Εάν η κρίση δεν περιοριστεί σύντομα, οι θετικές προοπτικές θα μετριαστούν, καθώς θα προκληθεί αβεβαιότητα για τις μετακινήσεις και υψηλότερο κόστος τους, ενδεχομένως και με μείωση πραγματικών εισοδημάτων για τα ευρωπαϊκά νοικοκυριά λόγω της χαμηλότερης ανάπτυξης και, φυσικά, πολύ μειωμένη ζήτηση από τις πιο άμεσα εμπλεκόμενες χώρες. Ταυτόχρονα, εξαγωγικές επιχειρήσεις με αγροτικά προϊόντα ή μεταποίησης, που εξάγουν στη Ρωσία και άλλες εμπλεκόμενες χώρες, αναμένεται να πιληγούν από εμπορικές κυρώσεις και μείωση των ροών. Μεσοπρόθεσμα μπορεί όμως να δημιουργηθούν και ευκαιρίες στην ευρωπαϊκή αγορά, αν οι διεθνείς αλυσίδες εφοδιασμού συνεχίσουν να γίνονται περισσότερο αβέβαιες ή υψηλού κόστους.

Τρίτον, οι ισχυρές αναταράξεις στις αγορές ομολόγων και μετοχών μπορεί επίσης να επηρεάσουν σημαντικά την ελληνική οικονομία, σε μια περίοδο όπου είναι ισχυρή ανάγκη να υποστηριχθούν νέες επενδύσεις. Σε περιόδους κρίσης αναζητούνται στις διεθνείς αγορές κεφαλαίου ασφαλή καταφύγια και αυξάνεται το διαφορικό κόστος χρηματοδότησης για τις πιο εκτεθειμένες οικονομίες. Οι σχετικές τάσεις των τελευταίων ημερών δημιουργούν ανησυχία για μια οικονομία με υψηλό εξωτερικό δημόσιο χρέος, ακόμη κι αν οι κίνδυνοι αναχρηματοδότησης δεν είναι άμεσοι, λόγω

των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του και της συνολικής ευστάθειάς του.

Τέλος, προκύπτουν νέες πιέσεις στον δημοσιονομικό ορίζοντα. Επιπλέον από δύο έτη βαθιών πρωτογενών και συνολικών ελλειμμάτων κατά την αντιμετώπιση της πανδημίας, είναι προγραμματισμένη για φέτος μεγάλη και φιλόδοξη δημοσιονομική προσαρμογή. Η νέα κρίση μπορεί να την καταστήσει επιπλέον δυσχερή. Οι προκλήσεις μπορεί να ανακύψουν τόσο από την πλευρά των εσόδων, εφόσον τα εισοδήματα μπορεί να αυξηθούν με σημαντικότατο χαμηλότερο ρυθμό από ό,τι αναμενόταν, όσο και των δαπανών, όπου μπορεί να υπάρχει ανάγκη πρόσθετων επιδομάτων και μεταβιβάσεων για στήριξη νοικοκυριών και επιχειρήσεων. Η νέα κρίση πιθανώς θα καθυστερήσει την επαναφορά σε αυστηρούς δημοσιονομικούς κανόνες στο ευρωπαϊκό πλαίσιο ή έστω θα παρατείνει τις δράσεις στήριξης της κεντρικής τράπεζας. Αυτό όμως δεν σημαίνει πως το δημοσιονομικό έλλειμμα στη χώρα μας δεν πρέπει να μειωθεί σταδιακά, αλλά σημαντικά. Ειδικά, καθώς η ανάκτηση της επενδυτικής βαθμίδας, που είναι προϋπόθεση για ισχυρή ανάπτυξη της χώρας μας στη συνέχεια, εξαρτάται τόσο από τις δομικές μεταρρυθμίσεις όσο και από τη δημοσιονομική σταθερότητα.

Συνολικά, μια ακόμη ισχυρή διαταραχή πλήττει την ελληνική οικονομία. Η διεθνής χρηματοοικονομική κρίση μπορεί να ξεκίνησε στις ΗΠΑ το 2008, αλλά προκάλεσε κρίση στην Ευρώπη και έπληξε βαριά μια οικονομία με αδύναμη δημοσιονομική θέση και ανταγωνιστικότητα. Η πανδημία ξεκίνησε στην Κίνα το 2020, αλλά επηρέασε πολύ ισχυρά μια οικονομία που ήδη βρισκόταν διαστακτικά σε θετική πορεία, είχε όμως μεγάλη εξάρτηση από τον τουρισμό και τις μετακινήσεις, οδηγώντας την ξανά σε δίδυμα ελλείμματα, εμπορικό και δημοσιονομικό. Η επίθεση της Ρωσίας στην Ουκρανία μπορεί να αποδειχθεί μια ακόμη κρίση με απρόβλεπτες συνέπειες και υψηλό κόστος. Εκφράζεται η ελπίδα πως η νέα κρίση θα υποχωρήσει, πρωτίστως βέβαια για ανθρωπιστικούς, αλλά και για οικονομικούς λόγους. Αυτό, όμως, δεν μπορεί να θεωρείται δεδομένο, ούτε μελλοντικές κρίσεις να αποκλειστούν. Συνεπώς, είναι κρίσιμο τα μέτρα οικονομικής πολιτικής να δημιουργούν ένα πλαίσιο σημαντικής ενίσχυσης της ελληνικής οικονομίας, της παραγωγικής βάσης και του δημόσιου τομέα, με ακόμη μεγαλύτερη αίσθηση του επείγοντος από ό,τι προηγουμένως.

* Ο κ. Νίκος Βέττας είναι γενικός διευθυντής του IOBE και καθηγητής του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Σε περιόδους κρίσης, αναζητούνται στις διεθνείς αγορές κεφαλαίου ασφαλή καταφύγια και αυξάνεται το διαφορικό κόστος χρηματοδότησης για τις πιο εκτεθειμένες οικονομίες.